

Intersektionalitet – begrebsrejse, kritik og nytænkning

Gennem de sidste 30 år har intersektionalitetsperspektivet været på en vidtforgrenet rejse på tværs af discipliner og nationale kontekster. Rejsen diskuteres i denne artikel dels på baggrund af forfatterne egen forståelse af intersektionalitet, dels i et perspektiv, som er informeret af den internationale litteratur om rejsende begreber og teorier. Denne litteratur har pointeret, at begrebsrejser ofte medfører produktiv dynamik og nytænkning, men også at begrebsrejser sjældent er konfliktfrie. Således har også den rejse som intersektionalitetsperspektivet har foretaget i høj grad afstedkommet debat og konflikt. Artiklen analyserer den seneste debat og diskuterer aktuelle konfliktpunkter. Dette gælder spørgsmål som, hvorvidt begrebet specifikt angår minoritetskvinder, hvorvidt der i den europæiske reception er sket en u hensigtsmæssig fortrængning af racebegrebet, hvorvidt mænd kan være intersektionelle subjekter, samt hvorvidt begrebet primært omhandler strukturer eller identiteter. Særligt sidstnævnte kan opfattes som en u hensigtsmæssig opposition, der strider imod intersektionalitetsbegrebets princip om at analysere, hvordan sociale differentieringsformer gensidigt former hinanden på tværs af mikro-, meso- og makroniveauer. Denne pointe illustrerer vi ved at vise, hvordan nutidige diskurser om køn, etnicitet og ligestilling på et strukturelt niveau er med til at rammesætte de subjektpositioner, som er til rådighed for etniske minoritetsmænd og dermed forme deres erfaringer på et identitets- og hverdagslivsniveau.

Søgeord: Intersektionalitet, køn, begrebsrejse, etniske minoritetsmænd, femo-nationalisme

Indledning

Som det allerede er nævnt i det redaktionelle forord til dette temanummer har intersektionalitetsperspektivet i høj grad præget kønsforskningen gennem de sidste tre årtier. Intersektionalitet er med Kathy Davis' ord blevet et feministisk »buzz word« (2008; 2014), som har rejst på tværs af discipliner og nationale kontekster (Knapp 2015). Denne begrebsrejse har givet anledning til en række til tider intense debatter, som har ændret sig over tid. I starten handlede debatterne meget om begrebets indhold og brugbarhed, samt om det overhovedet repræsenterede noget nyt. Herefter udviklede der sig diskussioner om såvel videnskabsteoretiske som metodiske implikationer. På det seneste har fokus været på, om begrebet i kraft af den store udbredelse har mistet sin radikalitet og forankring i bestemte (undertrykte) gruppers erfaringer (Phoenix og Brah 2014; Yuval-Davis 2007a; Collins 2015).

Formålet med nærværende artikel er i forlængelse heraf at introducere danske læsere til de debatter, som begrebsrejsen har afstedkommet med særlig fokus på de seneste og mest aktuelle debatter. Der er to begrundelser for, at en diskussion af disse debatter har almen relevans: *For det første* at et indblik i diskussionen kan være med til at skærpe forståelsen af intersektionalitetsbegrebets udvikling, indhold og sociologiske anvendelighed. *For det andet* at en nærlæsning af debatterne har vist os, at der er centrale dele af intersektionalitetsbidragene, som med fordel kan præciseres og uddybes. Det drejer sig om spørgsmålet om multi-dimensionelle analyser og spørgsmålet om mænd som intersektionelle subjekter. Mere overordnet fører dette til spørgsmålet, om intersektionalitetsbegrebet kan og skal være forbeholdt bestemte grupper. Eller formuleret på en anden måde: Betyder det forhold, at den amerikanske jurist Kimberlé Crenshaw i sin oprindelige formulering af intersektionalitetsbegrebet satte fokus på sorte kvinders særlige strukturelle undertrykkelse (som både racielt og kønsmæssigt undertrykte, også kaldet »dobbelt jeopardy«), at begrebet alene bør anvendes på denne gruppe? Eller skal intersektionalitetsperspektivet snarere opfattes som et mere generelt perspektiv, der kan anvendes til at analysere forskellige grupper i samfundet, herunder at udfolde de komplekse mekanismer, der er knyttet til både privilegering og underprivilegering?

Med afsæt i denne diskussion vil vi efterfølgende udfolde intersektionalitetsbegrebets potentialer ved at skitsere en analyse af etniske minoritetsmænd i vesten; hvordan de er diskursivt og socialt positioneret, og hvordan dette former deres mulighedsbetingelser i et samspil mellem offentlige politiske diskurser og identitets- og hverdagslivsniveau. Herigennem belyser vi, hvordan intersektionalitet – også i en europæisk kontekst og med empirisk fokus på mænd – kan være en indgang til at analysere den kompleksitet, der er knyttet til menneskers positionering i sociale strukturer i nutidens samfund.

Begrebsdefinition

Indledningsvis vil vi kort skitsere vores forståelse af begrebet intersektionalitet. Det vil vi, fordi der ikke findes nogen universel og alment accepteret definition, og fordi vores forståelse af begrebet har konsekvenser for de diskussioner, der føres nedenfor.

Overordnet betragter vi termen intersektionalitet som et begreb for det forhold, at forskellige sociale kategorier – eller sociale differentieringsformer – er gensidigt konstituerende. Denne gensidige konstituering er efter vores opfattelse begrebets definatoriske og principielle kerne. En anden måde at udtrykke dette princip på er, at sociale differentieringsformer som køn, race, klasse og etnicitet gensidigt former, skaber og medskaber hinanden. Den gensidige konstituering foregår på såvel strukturelt som identitetsmæssigt niveau. Der ligger således i denne definition, at de sociale differentieringsformer findes på forskellige niveauer af det sociale. Dels på et strukturelt niveau hvor termer som køn eller klasse kan opfattes som betegnelser for forskellige sociale strukturer, dels på et identitetsmæssigt – eller hverdagsniveau – hvor termer som køn eller klasse fungerer som identitetskomponenter (Jensen og Christensen 2011). Det er en yderligere pointe, at disse forskellige niveauer gensidigt påvirker hinanden, hvormed intersektionalitetsperspektivet efter vores opfattelse fordrer multi-dimensionelle analyser på tværs af mikro-, meso- og makroniveauer (Choo & Ferree 2010).

Det forhold, at sociale differentieringsformer og kategorier virker på tværs af forskellige niveauer af det sociale – og altså både som sociale strukturer og som identitetskomponenter – og at de samtidig former og medskaber hinanden – bevirker imidlertid, at denne gensidige konstituering ofte finder sted på en kompleks, modsætningsfuld og principielt uforudsigelig måde. Eller udtrykt med Jette Kofoeds ord kan kategorierne både »overdrive hinanden eller underkende hinanden eller endda ophæve hinanden« (Kofoed 2005:44). Denne pointe, som også kaldes det ikke-additive princip, er vigtig og kan muligvis for nogen være kontroversiel, men den følger for os at se af intersektionalitetsbegrebets definatoriske kerne om gensidig konstituering. Når pointen alligevel kan være kontroversiel skyldes det, at den i sin konsekvens indebærer, at det ikke er muligt helt at forudsige eller afgøre, hvem der er privilegeret

og magtfuld henholdsvis underprivilegeret og magtesløs. Begrebet kan med andre ord efter vores opfattelse *ikke* reduceres til et begreb om ophobning af undertrykkelse hos bestemte grupper eller individer, hvilket hænger sammen med, at man ikke blot kan lægge forskellige undertrykkelsesformer oven på hinanden. Netop fordi de sociale differentieringsformer er gensidigt konstituerende, findes de ikke i en 'ren form', som blot kan adderes op (Staunæs 2003). Dette udelukker dog naturligvis ikke, at konkrete grupper og individer kan være endog meget hårdt ramt af flere forskellige ekskluderende og marginaliserende mekanismer.

Intersektionalitet som et rejsende begreb

Intersektionalitet er gentagne gange blevet beskrevet som et 'travelling concept', et rejsende begreb, der har bevæget sig på tværs af kontinenter, faglige traditioner, discipliner og forskellige samfundsmæssige kontekster (Davis 2008; Knapp 2005; Lewis 2013). Det væsentligste element i denne begrebsrejse har været turen over Atlanten fra sort amerikansk feminisme til europæisk (herunder skandinavisk) kønsforskning. Det er i den forbindelse flere gange blevet fremhævet, at hvor den amerikanske intersektionalitetsforståelse grundlæggende søgte at begrebsliggøre strukturel undertrykkelse (af sorte kvinder), har store dele af den europæiske tilgang taget udgangspunkt i en konstruktivistisk tilgang med fokus på komplekse identiteter, hvor også andre grupper end sorte kvinder ses som 'intersektionelle subjekter' (se fx Phoenix 2011; Christensen & Jensen 2012; Nash 2008).

Denne iagttagelse giver anledning til at trække på den internationale litteratur om begrebsrejser. Denne litteratur er bred og mangefacetteret (se fx Said 1983; Clifford 1989; Bal 2002; Davis 2002; Knapp 2005; Frank 2009; Neumann & Nünning 2012). Som en fællesnævner har litteraturen imidlertid søgt at etablere en kritisk refleksivitet omkring begrebsmæssige rejser på tværs af geografiske og disciplinære kontekster. Centralt står her Edward Saims klassiske essay om marxistisk teoris rejse fra Georg Lukacs til Lucien Goldman og videre til Raymond Williams (1983). Heri understregede Said, at nyankomne teoretiske idéer altid vil møde accept såvel som modstand. Han påpegede desuden, at teorier kan opfattes som en form for 'svar' på specifikke sociale og historiske omstændigheder (se også Clifford 1989), og at teorier derfor kan forandre sig, når de flytter sig fra en kontekst til en anden (Said 1983:236). Said fokuserede således på de transformationer og forandringer samt på den dynamik, der opstår, når teorier rejser. Teorier oversættes og approprieres således, når de i kraft af begrebsrejsen indskrives i præeksisterende diskursive og teoretiske logikker på ankomststedet – ofte på en måde, der har karakter af selektiv appropriation (Neumann & Nünning 2012: 5). Begrebsrejser skaber således dynamik, forandring og bevægelse. Saims pointe var imidlertid også, at det ikke altid er den oprindelige formulering af et teoretisk begreb, der er

den mest adækvate, den mest radikale eller overskridende. (Sad 1983, også Nash 2016; Davis og Zarkov, 2017).

Spørgsmålet om transformationer og forandringer understreges også i Mieke Bals arbejde om rejsende begreber (2002). Ifølge Bal er begreber ikke blot ord; derimod kan de opfattes som 'shorthand theories' eller 'miniature theories' (Bal 2002: 22-23, 127). Imidlertid kan begreber være mere fleksible og åbne for fortolkning end de overordnede teorier, som de er indskrevet i. Dette er måske noget af forklaringen på, at netop begrebet intersektionalitet (som ikke er eller angiver at være en egentlig større teoribygning) har vist sig så åbent for fortolkning.

Litteraturen om rejsende begreber har også problematiseret magtrelationer, såvel mellem eksporterende og importerende kontekster, som inden for de importerende kontekster. Teorier kan således opfattes som kulturelle praksisser formet af magtrelationer (Knapp 2005: 250). Magtforskelle, alliancer og interessesammenfald mellem såvel individuelle som kollektive aktører i de importerende kontekster er således centrale for at analysere de dynamikker, der opstår i forbindelse med begrebsrejsen (Knapp 2005).

Netop magtforskelle fremhæves i Pierre Bourdieus og Loïc Wacquants kritiske diskussion af internationale begrebsrejser. Bourdieu & Wacquant pointerer, at teorier ofte udvikles i en amerikansk kontekst og derefter eksporteres/importeres med henblik på at forstå forhold i samfund, som er kvalitativt forskellige fra det amerikanske. Ifølge Bourdieu & Wacquant udgør dette en slags 'besnærende imperialistisk logik', fordi det indebærer en universalisering af partikulære sociale logikker, som ret beset er forbundet til en 'specifik historisk socialitet' (Bourdieu & Wacquant 1999:41). Konsekvensen er, at samfundsmæssige forhold i andre dele af verden ofte forstås gennem teoretiske perspektiver, som er udviklet til at analysere amerikanske samfundsforhold.

Inden for kønsforskningen er magtforholdet ofte blevet tematiseret i forhold til globalisering og nord-syd-problematik. Fx har den kinesiske kønsforsker Min Donchau påpeget, at teoretiske forståelser af køn og feminisme primært har bevæget sig fra nord til syd og fra vest til øst, mens bevægelser i den modsatte retning stort set er ikke-eksisterende (Dongchaou 2011:2). Ifølge Dongchaou har dette betydet, at en stor del af den kinesiske kønsforskning, som opstod langt senere end den vestlige, i vid udstrækning har bestået af importerede amerikanske teorier og begreber uden hensyntagen til de store forskelle, hvad angår kontekst, kønsrelationer samt teorihistorie (Dongchaou 2005; 2011). Et lignende argument findes hos den australske sociolog og maskulinitetsforsker Raewyn Connell, som fremhæver den markante strukturelle ulighed i kundskabsproduktion. Dette gælder både ressourcer fx til publikationer og en ulighed i læsningen, hvor de vestlige perspektiver er blevet gjort universelle, mens erfaringer fra ankomststederne er usynliggjorte eller bevidst slettet (Connell 2007; 2014).

Begrebsrejse, debatter og nye betydninger

Den begrebsrejse, som intersektionalitetsbegrebet har foretaget, har som nævnt ovenfor medført en omfattende debat, hvor en række kritiske spørgsmål er blevet rejst. Det gælder eksempelvis spørgsmålet om, hvorvidt begrebet har mistet sin skarphed og radikalitet i takt med en stigende institutionisering, og hvorvidt spredningen til en række områder har betydet et ændret fokus. Er der grundlæggende sket en fejllæsning af de oprindelige tekster, og har dette ført til en manglende anerkendelse af den teoriehistoriske arv? Bør intersektionalitetsbegrebet være forbeholdt underprivilegerede grupper (som fx sorte kvinder) eller kan det også inddrage grupper, der opfattes som privilegerede (som fx hvide heteroseksuelle mænd)? På tværs af alle debatterne er der enighed om, at det var Kimberlé Crenshaw, der i to kanoniske artikler var den første til at formulere intersektionalitet som et egentligt teoretisk begreb (1989, 1991). Crenshaws udgangspunkt var vold mod sorte amerikanske arbejderklassekvinder, og hovedpointen i analysen var, at undertrykkelse af sorte kvinder har rod i samfundets overordnede magtstrukturer, hvad angår især køn og race.

I det følgende vil vi se nærmere på den debat, der er fulgt i kølvandet på intersektionalitet som et rejsende begreb. I vores diskussion trækker vi særligt på særnumre af tre førende tidskrifter på området, nemlig *Signs; Journal of Women in Culture and Society* (vol. 38(4), 2013), *Du Bois Review* (vol. 10(2), 2013) samt *European Journal of Women's Studies* (vol. 24(4), 2017). Mens de to førstnævnte især har tegnet den amerikanske debat, har sidstnævnte tidskrift været helt centralt i den europæiske diskussion om intersektionalitetsspektivet.

Fra strukturel undertrykkelse til mangfoldige identiteter

Ifølge Sumi Cho, Kimberlé Crenshaw og Leslie McCall (2013) er hovedproblemet i udviklingen af intersektionalitetsbegrebet, at der er sket en fejllæsning og en forskydning, som betyder, at *begrebet har mistet sit fokus på strukturel undertrykkelse for i stedet at fokusere på (mangfoldige) identiteter og subjektivitet*. Derfor er de kritiske over for den sammenhæng mellem identitetskategorier og ulighedsstrukturer, som dele af receptionen lægger vægt på. De skriver bl.a.:

Intersectionality is inextricably linked to an analysis of power [...] in this issue we emphasize an understanding of intersectionality that is not exclusively or even primarily preoccupied with categories, identities, and subjectivities. Rather, the intersectional analysis foregrounded here emphasizes political and structural inequalities. The recasting of intersectionality as a theory primarily fascinated with the infinite combination and implications of overlapping identities from an analytic initially concerned with structures of power and exclusion is curious given the explicit references to structures that appear in much of the

early work. Within academic as well as political discourse, black feminism emphasized the role of structure in constituting the conclusion of life in which racially and economically marginalized women were situated (2013: 797).

Barbara Tomlinson er en af de mest markante kritikere af den måde, som intersektionalitetsbegrebet har udviklet sig på. Hun mener, der især blandt europæiske kønsforskere er tale om en fejllæsning af Crenshaws oprindelige tekster, primært fordi man ikke har inddraget spørgsmålet om magt og (strukturel) undertrykkelse, men i stedet fokuseret på analyser af identitet og inklusion. Derfor har begrebet ifølge Tomlinson mistet sin radikalitet, hvad angår både feministiske og antiracistiske argumenter.

The rhetorical frameworks and tropes, treat it as a unitary entity rather than an analytical tool used across a range of disciplines, distort its arguments, engage in presentist analytics, reduce intersectionality's radical critique of power to desires for identity and inclusion, and offer a deradicalized intersectionality as an asset for dominant disciplinary discourses [...] Rather than generating new challenges, these critiques of intersectionality often structure themselves through conceptual binaries that have long been criticized for oversimplifying the complex, dialogic, flexible and even contradictory relations inherent to arguments about antisubordination« (Tomlinson 2013a:996-997).

Tomlinson fremhæver den særlige betydning som sorte kvinder har haft som et fælles udgangspunkt for at analysere magt og strukturer (og ikke identiteter). I en opfølgende artikel »Colonizing Intersectionality« (2013b) skærper Tomlinson retorikken. Hun hævder her, at det er kendetegnende for en række toneangivende europæiske kønsforskere, at de positionerer sig inden for koloniserende diskurser mod sorte amerikanske feminister, idet de argumenterer for, at den amerikanske debat er præget af såkaldte »monolitiske master argumenter«, der ser sociale relationer, kategorier og identiteter som rigide, statiske og fastlåste.

Et lignende argument finder man hos den britiske feminist *Gail Lewis*, som i artiklen »Unsafe Travel: Experiencing Intersectinality and Feminist Displacement« (2013) fremhæver, at kategorien race og racialisering (herunder også hvidhed) er blevet skrevet ud af intersektionalitetsreceptionen i kontinental Europa. Men henvisning til en række eksempler på, hvordan racialisering er en relevant kategori også i en kontinental europæisk sammenhæng, argumenterer Lewis for, at det er på tide, at race skrives ind som en undertrykkende kategori. Lewis er opmærksom på, at begrebet 'race' i flere europæiske lande er en 'forhadet' kategori i forhold til især erfaringerne fra Holocaust. Hun argumenterer dog for, at dette ikke kan legitimere, at man fortsat anvender den

'politisk korrekte' betegnelse multikulturalisme, fordi den ikke kan erstatte race som aktuelle levede og kropsliggjorte erfaringer.

Vi kan på baggrund af ovenstående konstatere, at understregningen af strukturel undertrykkelse medfører en kritik af intersektionalitetsanalyser, der har fokus på identiteter. Men debatten har også rejst spørgsmålet om, hvem der er 'intersektionelle subjekter', og bl.a. har Tomlinson været kritisk over for at inddrage hvide heteroseksuelle mænd ud fra et argument om, at positionen som 'intersektionelle subjekter' bør være forbeholdt underprivilegerede grupper: »If critics think intersectionality is a matter of identity rather than power, they cannot see which differences make a difference« (Tomlinson 2013a:1012).

Spørgsmålet om forholdet mellem privilegerede og underprivilegerede grupper har Cho også behandlet. Med betegnelsen 'post-intersektionalitet' konstaterer hun med henvisning til juridisk forskning, at der har været en bevægelse væk fra intersektionalitet til i stedet at fokusere på multi-dimensionelle analyser, som inddrager mange forskellige kategorier. Dermed har fokus forskudt sig fra det oprindelige substantielle teoretiske og analytiske udgangspunkt (underprivilegerede grupper – primært sorte kvinder) til at analysere en mangfoldighed af kønnede identiteter (Cho 2013: 386). Ifølge Cho har dette rejst spørgsmålet om, hvorvidt hvide heteroseksuelle mænd som en privilegeret gruppe overhovedet skal opfattes som intersektionelle subjekter.

Hvor debatten om race i høj grad har været rettet mod den europæiske kønsforskning, har spørgsmålet om inddragelse af mænd som intersektionelle subjekter også været heftig diskuteret i USA. Devon Carbado har i flere artikler argumenteret for, at vi alle har intersektionelle identiteter, også hvide heteroseksuelle mænd. For at komme ud over argumenterne om, at intersektionalitetsbegrebet er reserveret underprivilegerede grupper, har Carbado foreslået, at man skelner mellem 'intersektionelle marginaliserede grupper og intersektionelle privilegerede grupper (Carbado 2013; Carbado & Gulati 2013). Som det vil fremgå nedenfor, er vi enige i, at mænd også er intersektionelle subjekter. Imidlertid mener vi ikke, at Carbado løser problemet med den opdeling, som han foreslår.

Opsamlende kan vi konstatere, at der blandt især amerikanske feminister er en omfattende kritik af den måde, som intersektionalitetsbegrebet har udviklet sig på ikke mindst gennem begrebsrejsen til Europa. Kritikken handler primært om, at intersektionalitet er blevet fejllæst og har mistet sine rødder og radikalitet, fordi begrebet ikke har fastholdt fokus på strukturel undertrykkelse, men i stedet bevæget sig i retning af analyser af mangfoldige identiteter. Dette kommer til udtryk på flere måder: ved at overse race, fokusere på samspillet mellem identitetskategorier samt ved inddrage, hvad der opfattes som privilegerede grupper som fx hvide heteroseksuelle mænd.

Europæiske svar på kritikken

Vi vil i det følgende diskutere denne kritik ved først at se på den respons, som nogle af de markante stemmer fra *European Journal of Women's Studies* (EJWS) er kommet med. For det andet vil vi supplere med nogle af vores egne synspunkter på de udvalgte områder, vi har nævnt ovenfor.

I 2017 udgav EJWS et særnummer, som samlede en række af de mange artikler om intersektionalitet, som tidsskriftet har publiceret. Sammen med denne særudgivelse forholdt redaktørerne Kathy Davis og Dubravka Zarkov (2017) sig til ovennævnte amerikanske kritik og fremhævede mange af de samme punkter, som vi har trukket frem ovenfor. Herudover rejste de spørgsmålet om, hvad der har kendetegnet den europæiske debat og fremhævede især følgende tre områder.

For det første spørgsmålet om hvordan intersektionalitet skal forstås og teoretiseres. Davis & Zarkov fremhæver, at spørgsmålet om social ulighed har været det gennemgående perspektiv i den europæiske intersektionalitetsdebat ofte med fokus på kategoriernes forskelligheder (fx mellem klasse, race og seksualitet). Herudover påpeger de, at mange af de europæiske intersektionalitetsanalyser har været kendetegnet af en multi-dimensionel tilgang, som betoner, at uligheder fremtræder på forskellige niveauer, dvs. som identiteter, strukturer eller symbolske repræsentationer (med henvisning til bl.a. Yuval-Davis 2006).

Det andet punkt, som Davis & Zarkov løfter frem, er spørgsmålet om identitet, magt og modstand. De argumenterer for, at en lang række europæiske artikler viser, at spørgsmålet om at analysere komplekse identiteter har udgjort et centralt element i den europæiske intersektionalitetsreception. Bidragene understreger, at køn, race, klasse, seksualitet mv. er afgørende tilgange i forhold til at analysere subjektive refleksioner og samtidig forstå, hvordan disse er kategoriseret i den verden, de lever i. Ifølge Davis & Zarkov har den europæiske diskussion lagt vægt på kategoriernes kontekstualisering, ligesom den i stigende grad har bevæget sig ud over analyser af »The Big Three« – køn, race og klasse – til også at inddrage andre kategorier som fx kropstørrelse, handicap og religion.

Som det tredje og sidste punkt fremhæver Davis og Zarkov, at spørgsmålet om at være muslim i Europa i tiden efter 9/11 har været en central del af den europæiske intersektionalitetsdebat. Forfatterne bruger dette eksempel til at vise, hvordan konstruktion af identiteter er tæt forbundne med diskriminationsstrukturer, men også hvordan intersektionalitetsdebatten har bidraget til at analysere aktuelle politiske diskurser.

Davis og Zarkov runder artiklen af med at understrege, at man ikke kun i forhold til intersektionalitet, men generelt ikke har ejerskab til teorier og begreber. Med henvisning til Jennifer Nash (2016) fremhæver de i stedet, at man skal værdsætte, at begreber arbejder videre, fordi dette giver dynamik

og udvikling og kan give anledning til kritiske analyser, som er afpasset den konkrete kontekst.

Vi er på en række punkter enige med den tolkning af den europæiske reception, som Davis og Zarkov fremlægger. Der er dog to forhold, som vi mener bør uddybes ikke mindst ud fra en samfundsvidenskabelig og sociologisk synsvinkel. Det første drejer sig om multi-dimensionelle analyser, mens det andet handler om, hvem der er 'intersektionelle subjekter', herunder spørgsmålet om, hvorvidt intersektionalitetsbegrebet skal være forbeholdt (bestemte) underprivilegerede grupper.

Multi-dimensionelle analyser og intersektionelle subjekter

Davis & Zarkov fremhæver, at intersektionalitetsreceptionen i Europa har lagt vægt på *multi-dimensionelle analyser*. Vi vil uddybe dette argument, fordi det går ind i kernen af kritikken af, at især europæiske kønsforskere i deres forståelse af intersektionalitet har erstattet spørgsmålet om strukturel undertrykkelse med et fokus på mangfoldige identiteter. I modsætning hertil mener vi, at der – ikke mindst blandt samfundsvidenskabelige intersektionalitetsforskere – har været gentagne og velbegrundede argumenter om, at intersektionalitet per se lægger op til multi-dimensionelle analyser, jævnfør også vores diskussion af begrebets definition ovenfor. En af de markante fortalere for dette har været den britiske sociolog Nira Yuval-Davis, som i en række artikler og bøger om bl.a. køn, nationalisme og tilhørsforhold har fremhævet, at den multi-dimensionelle tilgang er en af intersektionalitetsforskningens grundlæggende præmisser. Yuval-Davis har helt tilbage til starten af den europæiske diskussion kritiseret de dele af intersektionalitetsforskningen, som forbliver på ét analyseniveau (uanset om det handler om strukturer eller identiteter), fordi magtrelationer på makro-niveau også griber ind i menneskers hverdag og identiteter. Hun har foreslået en analytisk skelnen mellem 'social locations, identities og political values' (Yuval-Davis 2006a, 12-13, se også Yuval-Davis 2006b og 2011). Det er ikke mindst Yuval-Davis' bidrag, der har været med til at skærpe forståelsen for intersektionalitet som en central tilgang til at tematisere de in-og eksklusionsprocesser, som er knyttet til velfærdsstat og nationalisme, som vi vender tilbage til nedenfor. Der er en række andre forskere, der har argumenteret for, at samspillet mellem flere analyseniveauer er et helt centralt analytisk greb i intersektionelle analyser (se fx Hancock 2007; Phoenix 2011; Orupado 2014; Christensen & Siim 2010, Christensen og Jensen 2012). I denne forbindelse vil vi fremhæve sociologerne Hae Yeon Choo og Myra Marx Ferree, der i deres argument for en multi-dimensionel tilgang eksplicit fremhæver intersektionalitet som et væsentligt analytisk greb i forhold til at kunne tematisere kernesociologiske emner som institutioner, magtrelationer, kultur og interpersonelle interaktioner (Choo & Ferree 2010:130).

Det andet punkt, som vi vil uddybe, er spørgsmålet om, hvem der er 'intersektionelle subjekter', og dermed om begrebet retter sig både mod pri-

vilegerede og underprivilegerede grupper. Det gennemgående eksempel i receptionen, som vi har trukket frem ovenfor, er spørgsmålet om, hvorvidt hvide heteroseksuelle mænd kan analyseres i et intersektionalitetsperspektiv. Dette spørgsmål har 'skilt vandene'. For os at se er det imidlertid evident, at fx klasse og etnicitet spiller en afgørende rolle for, hvilke maskulinitetspositioner mænd har mulighed for – og forventes – at indtage. Klasse og etnicitet er med andre ord med til at forme mænds maskulinitet. Mænd er derfor en relevant intersektionel kategori; også hvide, heteroseksuelle mænd. Hvad angår spørgsmålet om privilegerede versus underprivilegerede grupper, mener vi, at det er problematisk i forhold til principperne for intersektionalitet at ville forbeholde begrebet til analyser af underprivilegerede grupper (jævnfør vores diskussion af begrebets definatoriske kerne ovenfor). I den danske diskussion af intersektionalitet er det fx ofte blevet fremhævet, at konstitueringen af kategorierne foregår på en ofte paradoksal og modsætningsfyldt måde med betydning for både strukturelle uligheder og identitetskonstruktioner. Når kategorier mødes kan de somme tider forstærke hinanden i forhold til fx mere køns- og raceulighed som for de sorte kvinder i USA. Men omvendt kan kategorier også somme tider svække eller underkende hinanden, fx i forhold til kvindelige topledere, hvor kategorierne køn og klasse typisk krydser hinanden på en paradoksal måde i forhold til eksisterende uligheder. Det er derfor en grundlæggende pointe, at sociale kategoriers betydning kan ændre sig, når de ses i et intersektionelt perspektiv, hvorfor det kan være vanskeligt at udtale sig entydigt om, hvem der er privilegerede henholdsvis underprivilegerede (Christensen & Jensen, 2012; Kofoed 2005).

Set i lyset heraf er vi heller ikke enige med Carbabo, der som et led i et argument om at fastholde mænd som 'intersektionelle subjekter', har foreslået den tidligere nævnte skelnen mellem 'intersektionelle marginaliserede grupper' og 'intersektionelle privilegerede grupper'. En sådan opdeling ville ikke fremme, men snarere svække mulighederne for at fremanalysere komplekse og modsætningsfyldte magtstrukturer og identiteter. Fastholder vi mænd som eksempel vil det være problematisk for en intersektionel forståelse, hvis alle hvide heteroseksuelle mænd blev placeret i gruppen af 'intersektionelle privilegerede grupper'. Hermed ville en grundlæggende pointe gå tabt – nemlig at mænd er placeret både i 'toppen og bunden' af samfundet og dermed overrepræsenteret blandt de privilegerede såvel som de underprivilegerede grupper fx i det danske samfund. Forskning har vist, hvordan især koblingen mellem køn og klasse kan bidrage til at lokalisere komplekse kønnede magtrelationer, som både sætter fokus på mænds fortsatte dominans over kvinder i toppen af samfundet, men også de markante forskelle, der er mellem forskellige grupper af mænd fra top til bund (Christensen 2017; Christensen & Jensen 2014).

Samlet mener vi således ikke, at der er nogen modsætning mellem et strukturelt perspektiv og et fokus på identiteter og subjektpositioner. Tværti-

mod ser vi det som en af styrkerne ved et intersektionelt analytisk greb, at man kan forbinde de to niveauer. For at illustrere denne pointe vil vi i det følgende skitsere en intersektionel analyse af diskurser om etnicitet og køn i det nutidige Vesten, samt hvordan disse diskurser former og rammesætter de subjektpositioner, som er til rådighed for etniske minoritetsmænd.

Femonationalisme og maskuline subjektpositioner

Med betegnelsen femonationalisme har ikke mindst europæiske og skandinaviske kønsforskere gennem de seneste år analyseret, hvordan det diskursive samspil mellem idealer om køn, seksualitet, velfærdsstat og nationalisme medfører en eksklusion af især muslimer og migranter med en ikke-vestlig baggrund. Dette har styrket opmærksomheden på, hvad der betegnes som 'ekskluderende intersektionalitet' – dvs. hvordan diskursive koblinger mellem køn, etnicitet/race, seksualitet, religion og nationalitet marginaliserer og ekskluderer grupper, som man ikke opfatter som en del af det nationale fællesskab (Mokre & Siim 2018; Sauer et al. 2017).

Sara Farris har i bogen *In the Name of Women's Rights* (2017) udviklet begrebet femonationalisme, hvorigennem hun fremhæver, hvordan fx højrepopulistiske europæiske partier på den ene side udtrykker anti-feministiske og homofobiske synspunkter, blandt andet fordi LGBT-rettigheder ofte ligger langt fra deres traditionelle kønsopfattelser og familieværdier. På den anden side fremfører de samme grupper synspunkter om ligestilling og menneskerettigheder som værende uforenelige med de værdier, som muslimer og ikke-vestlige indvandrere i deres øjne repræsenterer (Farris 2017). En af Farris pointer er, at denne negative positionering af muslimer og ikke-vestlige migranter er baseret på et tvetydigt samspil mellem køn og etnicitet, som har forskellige konsekvenser for kvinder og mænd. Mens kvinder med etnisk minoritetsbaggrund typisk fremstilles som ofre, der skal befries for deres tørklæder og for undertrykkelse, fremstilles de ikke-vestlige minoritetsmænd som en trussel både mod de ikke-vestlige minoritetskvinder og mod vestlige værdier. Farris påpeger endvidere samspillet med nyliberalisme og den forskellige status, som kvinder og mænd med ikke-vestlig minoritetsbaggrund har som arbejdskraft i de vestlige velfærdssamfund, idet kvinderne ofte gennem integrationsprogrammer påtager sig omsorgs- og rengøringsjobs, som ikke er attraktive for andre, mens mændene ses som en trussel på arbejdsmarkedet og som velfærdssamfundets parasitter (Farris 2017:16).

Der er udført en række empiriske analyser af sådanne femonationalistiske diskurser i Italien, Frankrig, Holland, Grækenland og Danmark (Farris 2017; Sauer et al. 2016; Siim et al. 2013; Mokre & Siim 2017). Hvad angår den danske case, er det især Dansk Folkeparti, der er blevet fremhævet som et populistisk parti, Dansk Folkeparti der i sine argumenter vedrørende køn og diversitet udtrykker tvetydigheder og ambivalenser. Ifølge Birte Siim og Anita Nissen (2015) har partiet på den ene side argumenteret for ligestilling

og LGBT-retteligheder som basale danske værdier, der står i modsætning til de værdier, som ikke-vestlige indvandrere og muslimer repræsenterer. På den anden side udtrykker partiet stærke traditionelle familiesynspunkter, fx i forhold til homoseksuel adoption. Ligeledes er partiet imod kirkelige vielser af denne gruppe, fordi det strider mod det kristne grundlag (se også Sauer et al. 2017; Krizsán & Siim 2018; Siim 2019).

Disse argumenter finder også støtte blandt andre danske forskere, som har analyseret, hvordan kønsmæssige uligestilling konstrueres som et etnisk minoritetsfænomen i kontrast til den danske majoritet, som fremstår som allerede ligestillet (Andreassen 2005). I lighed med Farris' argumenter er dette blevet fremhævet som en dikotom kønsforståelse, hvor etniske minoritetskvinder fremstilles som undertrykte, udsatte og marginaliserede, hvorimod etniske minoritetsmænd skildres som patriarkalske undertrykkere (Andreassen 2005; Siim et al. 2013; Jensen et al. 2018).

Vi kan på baggrund af ovenstående konstatere, at der på et diskursivt makro-niveau i den danske politiske offentlighed, i lighed med en række andre europæiske lande, findes ekskluderende diskurser om etniske minoriteter med ikke-vestlig baggrund. Diskurserne er baseret på 'ekskluderende intersektionalitet' af især kategorierne køn, etnicitet/race, seksualitet og religion. Især mænd med etnisk minoritetsbaggrund fremstilles således som en trussel mod danske værdier. En multi-dimensionel intersektionel pointe er imidlertid, at denne diskursive konstruktion af forholdet mellem køn, nation og etnicitet påvirker og former de subjektpositioner, der på identitets- og hverdagslivsniveau er til rådighed for mænd med etnisk minoritetsbaggrund.

Minoritetsmænd, identiteter og subjektpositioner

Der findes i dag en lang række studier af etniske minoritetsmænds særlige position i vestlige samfund som problematiserede subjekter (se fx Noble 2007, 2009; Hopkins & Noble 2009; Gottzén & Jonsson 2012; Trąbka & Wojnicka 2017). Gennemgående påpeger denne litteratur i lighed med ovenstående, at mens etniske minoritetskvinder i en vis forstand konstrueres som ofre – og dermed kan blive mødt med en vis sympati – konstrueres minoritetsmænd ofte som patriarkalske, undertrykkende og illegitime – en position, der dårligt kan blive til genstand for sympati.

Pointen i multi-dimensionelle analyser er imidlertid, at denne overordnede diskursive konstruktion også griber ind i menneskers sociale liv på meso- og mikroniveau. For at illustrere denne pointe vil vi her trække på nogle empiriske resultater fra en undersøgelse af etniske minoritetsmænd i et underprivilegeret boligområde i Aalborg (Se uddybende Christensen, Larsen & Jensen 2017; Jensen, Larsen & Christensen 2018).

Et overordnet fund i den pågældende undersøgelse var, at konstruktionen af etniske minoritetsmænd som problematiske og illegitime fik konsekvenser både på et organisatorisk mesoniveau og for mændenes ansigt til

ansigt-erfaringer med det omgivende samfund på et mikroniveau. På det organisatoriske niveau kunne vi således konstatere, at der i den pågældende kommune fandtes en række sociale tilbud og projekter rettet mod etniske minoritetskvinder med sociale problemer, mens der ikke fandtes tilsvarende kønsspecifikke tilbud rettet mod minoritetsmænd i en tilsvarende situation. Forklaringen er ikke, at der ikke fandtes (relativt mange) minoritetsmænd med sociale problemer i boligområdet, men snarere at disse mænd, ifølge vores tolkning, hverken ønskede at deltage i sociale tilbud eller blev opfattet som 'værdigt trængende' subjekter, der kunne påkalde sig sympati og solidaritet. Etniske minoritetsmænd med sociale problemer stod følgelig over for et socialt hjælpesystem, der kun i begrænset grad interesserede sig for deres livssituation.

Samtidig kunne de informanter, der blev interviewet til projektet, fortælle om erfaringer med diskrimination og forskelsbehandling i hverdagslivet, herunder i forbindelse med forsøg på at få fodfæste på arbejdsmarkedet. Flere af informanterne mente, at en hovedårsag til disse oplevelser kan findes i mediernes negative portrættering af etniske minoritetsmænd som problematiske og voldelige.

Kønnets betydning viste sig imidlertid især i forbindelse med omgivelsernes reaktion på etniske minoritetsmænds interaktioner med danske kvinder. En informant oplevede eksempelvis at blive beskyldt for tyveri i nattelivet i Aalborg, fordi dørmanden var jaloux over, at han sad og talte med en etnisk dansk kvinde. Han fortalte, at denne type erfaringer i hverdagslivet havde fået ham til at undgå kontakt med etniske danskere. Det gennemgående fund var, at denne type erfaringer skaber en følelse hos mændene af ikke at være velkomne.

Vores undersøgelse indikerer, at de etniske minoritetsmænds erfaringer i hverdagslivet er tæt forbundet med køn og især de forventninger, som de selv og omgivelserne har til deres maskulinitetsposition. Således ser det ud til, at den overordnede og strukturelle diskursive konstruktion af etniske minoritetsmaskuliniteter som problematiske og patriarkalske spiller en rolle for mændenes oplevelser og erfaringer på hverdags- og identitetsniveau. Samtidig peger vores analyser på, at den overordnede konstruktion af køn og etnicitet får kønsspecifikke konsekvenser, fordi den indskrænker muligheder og det råderum, som netop minoritetsmænd har.

Konklusion

Intersektionalitetsbegrebet har gennem de sidste tre årtier været på en konstant og vidtforgrenet rejse. I en vis forstand vidner rejsen om begrebets succes og anvendelighed som analytisk værktøj, da det har kunnet anvendes mange steder, på mange måder og til at belyse mange forskellige samfundsmæssige problemstillinger og sociale grupper. Men samtidig er det en del af historien om rejsen, at stemningen undervejs til tider har været dårlig, at

ruten såvel som de endelige destinationer har været omstridt og debatteret, samt at nogle deltagere i debatten mener, at begrebet dag er endt på et helt forkert sted. Den modifikation, gentænkning og til tider selektive appropriering, som begrebet har været genstand for undervejs, har således ikke været konfliktfri.

Vi har ovenfor diskuteret nogle af de mest aktuelle debatter, som begrebsrejsen har afstedkommet. Som vores diskussion har fremhævet, har den seneste debat været præget af en række uhensigtsmæssige oppositioner, der i nogen grad synes at være gået i hårdknude. De mest centrale konfliktpunkter drejer sig om: (1) hvorvidt begrebet specifikt angår minoritetskvinder, eller om det er et kendetegn ved social differentiering i bred forstand; (2) hvorvidt der i den europæiske reception er sket en uhensigtsmæssig fortrængning af racebegrebet til fordel for begreber om etnicitet eller multikulturalisme; (3) hvorvidt mænd kan være intersektionelle subjekter, samt ikke mindst (4) hvorvidt begrebet primært omhandler sociale og magtmæssige strukturer eller komplekse identiteter. I forhold til sidstnævnte konfliktpunkt har debattører med udgangspunkt i amerikansk sort feminisme således argumenteret for, at intersektionalitet skal og bør være et overvejende strukturelt begreb – og her vel at mærke formuleret i modsætning til et begreb, der angår identitet. Dette synspunkt er i vores øjne paradoksalt, fordi det strider imod en af intersektionalitetsbegrebets grundlæggende principper, nemlig at forskellige sociale differentieringsformer er gensidigt konstituerende på såvel et strukturelt niveau som på det niveau, der angår sociale identiteter og hverdagsliv. Med andre ord fordrer intersektionalitetsperspektivet efter vores opfattelse multi-dimensionelle analyser, som forbinder strukturer og identiteter.

Vi har illustreret denne pointe ved at vise, hvordan overordnede diskurser om køn, etnicitet og ligestilling aktuelt er med til diskursivt at rammesætte etniske minoritetsmænds subjektpositioner og hverdagsliv. Når denne gruppe i offentlige diskurser udpeges som problematiske og patriarkalske, er en sådan diskursiv konstruktion på det strukturelle niveau med til at forme mændenes oplevelser og erfaringer på hverdags- og identitetsniveau.

Det har ikke været muligt, inden for denne artikels rammer, at gå lige så dybt ned i de øvrige konfliktpunkter. Men principielt finder vi, at den gentænkning og modifikation, som begrebsrejsen har, medført har været produktiv. Således har der efter vores opfattelse i vidt omfang været tale om, at begrebet er blevet tilpasset og justeret, så det egner sig til at give svar på de problemer, som findes de steder, det er ankommet til. Dermed har begrebet bidraget til at producere skarpe, kritiske og kontekstspecifikke analyser.

Litteratur

- Andreassen, Rikke 2005: *The Mass Media's Construction of Gender, Race, Sexuality and Nationality*. Ph.d. afhandling, Toronto Universitet.
- Anthias, Floya & Yuval-Davies, Nira 1983: »Contextualizing feminism: Gender, ethnic and class divisions«. *Feminist Review*, 15: 62-75. <https://doi.org/10.1057/fr.1983.33>
- Bal, Mieke 2002: *Travelling Concepts in the Humanities: A Rough Guide*. Toronto: University of Toronto Press.
- Bourdieu, Pierre & Wacquant, Loïc 1999: »On the cunning of imperialist reason«. *Theory, Culture and Society* 16 (1), 41-58. <https://doi.org/10.1177/026327699016001003>
- Cho, Sumi 2013: »Post-intersectionality. The Curious Reception of Intersectionality in Legal Scholarship«. *De Bois Review* 10 (2):385-404. <https://doi.org/10.1017/s1742058x13000362>
- Cho, Sumi, Crenshaw, Kimberlé & McCall, Leslie 2013: »Toward a field of intersectionality studies: Theory, applications, and praxis«. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 38(4), 785-810. <https://doi.org/10.1086/669608>
- Choo, Hae Yeon & Feree, Myra Marx 2010: »Practicing intersectionality in sociological research: a critical analysis of inclusions, interactions, and institutions in the study of inequalities«. *Sociological Theory*, 28:129-149. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9558.2010.01370.x>
- Christensen, Ann-Dorte 2019: »Maskuliniteter, magt og intersektionalitet«. *Politica. Tidsskrift for politisk videnskab*. 21(1):19-38.
- Christensen Ann-Dorte & Jensen, Sune Qvotrup 2014: »Combining hegemonic masculinity and intersectionality«. *Norma. International Journal for Masculinity Studies* 9 (1):60-75. <https://doi.org/10.1080/18902138.2014.892289>
- Christensen, Ann-Dorte & Jensen, Sune Qvotrup 2012: »Doing intersectional analysis: Methodological implications for qualitative research«. *NORA: Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, 20(2):109-125. <https://doi.org/10.1080/08038740.2012.673505>
- Christensen, Ann-Dorte & Siim, Birte 2010: »Citizenship and Politics of Belonging: Inclusionary and Exclusionary Framings of Gender and Ethnicity«. *Kvinder, Køn & Forskning*, 19(2-3):8-18. <https://doi.org/10.7146/kkf.v0i2-3.28010>
- Christensen, Ann-Dorte, Larsen, Jeppe Fuglsang, Jensen, Sune Qvotrup 2017: »Marginalized adult ethnic minority men in Denmark : The case of Aalborg East. In Haywood Chris et al. (eds.) *Marginalized Masculinities: Contexts, Continuities and Change*. Routledge:170-187. <https://doi.org/10.4324/9781315229300-11>
- Clifford, James 1989: »Notes on Travel and Theory«. *Inscriptions* 5:177-188.
- Collins, Patricia Hill 2015: »Intersectionality's Definitional Dilemmas«. *Annual Review Sociology*, 41:1-20.
- Connell, Raewyn 2007: *Southern Theory. The Global Dynamics of Knowledge in Social Science*, Cambridge, Polity Press.
- Connell, Raewyn 2014: »The Sociology of gender in Southern perspectives« *Current Sociology Monograph*, Vol 62 (4) 550-567. <https://doi.org/10.1177/0011392114524510>
- Crenshaw, Kimberle W. 1989: »Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics«. *University of Chicago Legal Forum. University of Chicago*, 1 (article 8):139-167. <https://doi.org/10.4324/9780429500480-5>

- Crenshaw, Kimberle W. 1991: »Mapping the Margins – Intersectionality, Identity Politics and Violence Against Women of Colour«. *Stanford Law Review*, 43 (6): 1241-1299. <https://doi.org/10.2307/1229039>
- Davis, Kathy 2002: »Feminist Body/Politics as World Traveller: Translating Our Bodies, Ourselves«. *European Journal of Women's Studies*, 9 (3): 223-247. <https://doi.org/10.1177/1350506802009003373>
- Davis, Kathy 2008: »Intersectionality as buzzword: A sociology of science perspective on what makes a feminist theory successful«. *Feminist Theory*, 9 (1): 67-85. <https://doi.org/10.1177/1464700108086364>
- Davis, Kathy & Zarkov Dubravka 2017: »Retrospective on Intersectionality«. *European Journal of Women's Studies*. 24(4):313-320. <https://doi.org/10.1177/1350506817719393>
- Farris, Sara R. 2017: *In the Name of Women's Rights. The Rise of Femonationalism*, Durham and London: Duke University Press. <https://doi.org/10.1017/s1743923x17000289>
- Frank, M.C., 2009: »Imaginative Geography as a Travelling concept«. *European Journal of English Studies* 13 (1): 61-77.
- Gottzén, Lucas & Jonsson, Richard (eds.) 2012: *Andra män. Maskulinitet, normskapande och jämställdhet*. Malmö: Gleerups.
- Hancock, Ange-Marie 2007: »Intersectionality as a Normative and Empirical Paradigm«. *Politics & Gender*, 3 (2): 248-254.
- Hopkins, Peter & Noble Greg 2009: »Masculinities in place: situated identities, relations and intersectionality«. *Social & Cultural Geography*, 10 (8): 811-819. <https://doi.org/10.1080/14649360903305817>
- Jensen, Sune Qvotrup & Christensen Ann-Dorte 2011: »Intersektionalitet som sociologisk begreb«. *Dansk Sociologi*, 22(4):71-88. <https://doi.org/10.22439/dansoc.v22i4.3922>
- Jensen, Sune Qvotrup, Larsen, Jeppe Fuglsang og Christensen Ann-Dorte 2018: »Voksne etniske minoritetsmænd, marginalisering og intersektionalitet«. *Kvinder, Køn og Forskning* 27(4):71-84. <https://doi.org/10.7146/kkf.v27i4.111702>
- Knapp Gudrun-Axeli 2005: »Race, Class, Gender. Reclaiming Baggage in Fast Travelling Theories«. *European Journal of Women's Studies*, 12(3): 249-265. <https://doi.org/10.1177/1350506805054267>
- Kofoed, Jette 2005: Holddeling: »Når der gøres maskulinitet og hvidhed«. *Kvinder, Køn & Forskning* 14(3), 42-52. <https://doi.org/10.7146/kkf.v0i3.28114>
- Kriszan, Andrea & Siim Birte 2018 »Gender equality and family in European populist radical-right agendas: European parliamentary debates 2014'. In Knijn Trudie et al. (eds.) *Gender and Generational Division in EU Citizenship*, Cheltenham: Edgar Elgar Publishing. <https://doi.org/10.4337/9781788113168.00009>
- Lewis, Gail 2013: »Unsafe Travel: Experiencing Intersectionality and Feminist Displacement.«. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 38(4), 869-892. <https://doi.org/10.1086/669609>
- Min Donchao 2005: »Awakening again: Travelling Feminism in China in the 1980s«. *Women Studies International Forum* 28(4): 274-288. <https://doi.org/10.1016/j.wsif.2005.04.013>
- Min Dongchao 2011 : *A new approach to Travelling Theory, An Alternative Feminist Methodology*, Paper for Sino-Nordic Gender and Women Conference, Aalborg University.
- McCall, Leslie 2005: »The Complexity of Intersectionality«. *Signs*, 30 (3): 1771-1800.

- Mokre, Monika & Siim Birte 2018: Negotiating Equality and Diversity: Transnational Challenges to European Citizenship. I Siim Birte & Mokre Monika (red.): *Diversity and Contestation over Nationalism and Europe and Canada*, Palgrave/Macmillan: London: 187-210. https://doi.org/10.1057/978-1-137-58987-3_7
- Neumann, Birgit & Nünning, Ansgar, 2012: »Travelling Concepts as a Model for the Study of Culture«. In Neumann Birgit et al. (eds.) *Concepts for the Study of Culture* 2:1-22. <https://doi.org/10.1515/9783110227628.1>
- Noble, Greg 2007: »Respect and Respectability amongst Second-Generation Arab and Muslim Australian Men«. *Journal of Intercultural Studies*, 28(3):331-344. <https://doi.org/10.1080/07256860701429741>
- Noble, Greg 2009: »Countless acts of recognition': young men, ethnicity and the messiness of identities in everyday life«. *Social & Cultural Geography*, (10)8: 875-891. <https://doi.org/10.1080/14649360903305767>
- Orupabo, Julia 2014: »Interseksjonalitet i praksis. Udfordringer med å anvende et interseksjonalitetsperspektiv i empirisk forskning«, *Sosiologisk Tidsskrift*, 22(4):329-351.
- Phoenix, Ann & Brah, Avtar 2004: »Ain't I a woman? Revisiting Intersectionality«. *Journal of International Women's Studies*, 5 (3): 75-86.
- Phoenix, Ann & Pattynama, Pamela 2006: »Editorial: Intersectionality«. *European Journal of Women's Studies*, 13 (3): 187-192. <https://doi.org/10.1177/1350506806065751>
- Phoenix, Ann 2011: »Psychosocial intersections: Contextualising the accounts of adults who grew up in visibly ethnically different households«, in Lutz, Helma et al. (eds.). *Framing intersectionality: Debates on a multi-faceted concept in gender studies*. Farnham: Ashgate:137-152.
- Said, Edward 1995/1978: *Orientalism*. London: Penguin Books.
- Sauer, Birgit et al. 2017: »Exclusive intersections : constructions of gender and sexuality«, in Lazaridis, Gabrielle et al. (eds.) *Understanding the Populist Shift. Othering in a Europe in Crisis*, London/New York: Routledge: 104-121.
- Siim, Birte & Nissen, Anita 2015: »Report of case studies on gender equality as a focus point of national and nativist discourses«, *The National Danish Report*. bEUCitizen D9.7.
- Siim, Birte & Meret Susi 2016: »Right-wing Populism in Denmark – people, nation and welfare in the construction of the 'Other'«. in Lazarides Gabrielle et al. (eds.) *The Rise of the Far Right in a Europe Under Crisis. Populist shifts and othering*, London: Palgrave / Macmillan, 2016: 109-136. https://doi.org/10.1057/978-1-137-55679-0_5
- Siim, Birte 2019: »Gender, Race, Intersectionality: Contending with nationalism in the Nordic region«, in Keskinen, Suvi et al. (eds). *Feminisms in the Nordic region: confronting neo-nationalist and neoliberal times*. Palgram/Macmillan (under udgivelse)
- Staunæs, Dorthe 2003: »Where have all the subjects gone? Bringing together the concepts of intersectionality and subjectification«. *NORA: Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, 11(2):101-110. <https://doi.org/10.1080/08038740310002950>
- Tomlinson, Barbara 2013a: »To Tell the Truth and Not Get Trapped: Desire, Distance and Intersectionality at the Scene of Argument«. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 38(4): 995-1017. <https://doi.org/10.1086/669571>
- Tomlinson, Barbara 2013b: »Colonizing Intersectionality: replicating racial hierarchy in feminist academic arguments«. *Social Identities. Journal for the Study of Race, Nation and Culture*, 19 (2): 254-272. <https://doi.org/10.1086/669571>

- Trąbka, Agnieszka & Wojnicka, Katarzyna 2017: »Self-positioning as a man in transnational contexts: constructing and managing hybrid masculinity« *NORMA International Journal for Masculinity Studies* 12(2): 144-158. <https://doi.org/10.1080/18902138.2017.1341768>
- Yuval-Davis, Nira 2006: »Intersectionality and Feminist Politics«. *European Journal of Women's Studies*, 3 (3): 93-209. <https://doi.org/10.1177/1350506806065752>
- Yuval-Davis, Nira 2007: »Intersectionality, citizenship and contemporary politics of belonging« *Critical Review of International, Social and Political Philosophy*, 10, 561-574. <https://doi.org/10.1080/13698230701660220>
- Yuval-Davis, Nira 2011: *The Politics of Belonging: Intersectional Contestations*. London: Sage. <https://doi.org/10.3998/gsf.12220332.0001.207>

Intersectionality – a journey with the concept, a critique and new ideas.

During the last 30 years, intersectionality has been a concept, which has travelled across disciplines and national contexts. This article analyses this journey both in view of the authors' understanding of intersectionality and in a perspective informed by literature on travelling concepts and theories. This literature has pointed out that such travels are often productive and dynamic, but also may entail conflict. The travels of intersectionality have engendered conflict and debate. The article discusses core issues of the most recent debate: a) whether the concept concerns ethnic minority women specifically, b) whether in the European reception of the concept the issue of race has been marginalized, c) whether men can be intersectional subjects and, d) whether the concept primarily concerns structures or identities. The latter point seems to be reductionist, which is in opposition to the intersectional principle of carrying out multidimensional analyses of how different forms of social differentiation constitute each other across different levels of the social. This point is illustrated in the article by showing how contemporary discourses about gender, ethnicity and gender equality on a structural level frame the subject positions of ethnic minority men. This shapes these men's experiences on the level of identity and everyday life.

Keywords: Intersectionality, gender, travelling concepts, ethnic minority men, femonationalism